

101889

# Tårene trillet etter Kongens unnskyldning

Tårene triller ned over kinnet til Erling Malin. Kiberg-mannen som hjalp partisanene under krigen, har nettopp hørt kong Harald komme med en uforbeholden unnskyldning på vegne av nasjonen. Kongens oppsiktsvekkende tale er klarert med Gro Harlem Brundtland.

WENCHE  
FUGLEHAUG  
FRODE PEDERSEN  
(foto)

Kiberg, Vardø. Kongen holdt en tale med et sterkt politisk innhold ved Partisanbautaen i Kiberg. Det var en tale så sterk at Kongen på forhånd hadde fått godkjennelse av Regjeringen. Kilder som Aftenposten har vært i kontakt med, hevder at det kunne ha skapt konstitusjonell krise hvis Kongen ikke hadde fått grønt lys til å komme med den uforbeholdne unnskyldningen. Han kunne ha satt Regjeringen i en klemme, men statsministeren sa ja.

De som kom fra krigen med livet i behold etter partisanvirksomheten og samarbeidet med de sovjetiske styrkene, kom ikke tilbake til Norge som helter. Isteden ble de møtt av den militære etterretnings-

tjenesten, og overvåkingspolitiet fulgte hver enkelt av dem med argusøyne til langt utpå 60-tallet.

Og blant de mange som i går var glad for Kongens klare tale, mente noen at unnskyldningen kom mange år for sent.

— Det kan være smertelig å måtte se historie i et nytt lys. Jeg har en spesiell følelse av dette når jeg står foran et monument over en del av vår historie som tildels har vært tiet ihjel, sa kong Harald, som kom til Kiberg i admirals-uniform for å understreke viktigheten av talen og besøket.

Få plasser i Norge ble så sterkt merket av krigen som Kiberg. Fra gammelt av var det mye kontakt mellom russere fra Kola og folk i Kiberg. Kiberg ligger slik til at en båttur over Varangerfjorden til Fiskarhalvøya på Kola, bare tar noen timer.

## Masseflukt

Allerede i krigens første fase ble folk i Kiberg plaget av tyskerne, og dette førte nærmest til en masseflukt over til Fiskarhalvøya. I september 1940 dro 36 kibergsværinger over til Kola. Flere av disse skulle i løpet av krigsårene komme tilbake til Øst-Finnmark som partisaner. 14 partisaner fra Kiberg og tre fra Persfjord mistet livet under virksomheten de to siste krigsårene.

— Det som vi i dag teoretisk nok kan kalle historiens ironi, har vært en tung daglig bær for mange familier i Finnmark i etterkrigstiden. Det kalde forholdet mellom øst og vest fikk større personlige konsekvenser her i fylket enn i andre deler av landet. I dag bedømmes det sovjetiske systemet historisk sett som et forfallet politisk

forsøk, men jeg er redd vi urettmessig kan ha påført enkelte store personlige belastninger i skyggen av den kalde krigen, sa Kongen i sin tale.

## Tok en valium

— Jeg måtte ta meg en valium før jeg møtte kong Harald. Dette er sterkt, sa Erling Malin, med tårer rennende nedover skinnnet.

Han ble vervet av russerne og lekket viktige opplysninger til partisanene. Han levde i lang tid i en gamme under jorden, og mot slutten av krigen ble belastningene for store. Erling Malin fikk hjerneblødning, og har de siste 25 årene hatt krigspensjon. I 1983 ble han hedret med Deltagermedaljen av kong Olav.

Kong Harald sa han var glad for det som i de siste tiår er gjort for å bringe Finnmarks nære historie frem i lyset.

— Likevel gjenstår det mye arbeid med å bringe den inn i skoleverket, slik at landets unge kan bli seg den bevisst.

— Når vi i dag kan se med nye øyne på vår nabo i øst, la oss også bruke ressurser på å forstå vår egen nære historie på nytt. Jeg synes det er et godt utgangspunkt i ærbødighet å legge ned en krans på Partisanbautaen i Kiberg, avsluttet kong Harald.

*Med tårer trillende ned over kinnet møter Erling Malin kong Harald ved Partisanbautaen i Kiberg. I går fikk han endelig oppleve at Kongen i sin tale kom med en uforbeholden unnskyldning fra nasjonen for holdningene etter krigen. I midten lærer og guide Steinar Borch Jensen.*

## Ikke tyske angrep

Kirkenes ble utsatt for over 300 sovjetiske bombeangrep under den annen verdenskrig. Angrepene var ikke tyske, slik vi skrev i vår reportasje fra kongeferden mandag. De tyske styrkene besatte Kirkenes fra juli 1940 til oktober 1944, og det var da de sovjetiske angrepene pågikk. Før tyskerne trakk seg ut, var det bare ca. 200 hus igjen etter den massive bombingene. 171 av disse ble ødelagt av tyskerne under deres tilbaketog.

Ap 4/8-92